



VN/4465/2022

10.2.2022

Asia: VN/21073/2021

Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan lausunto oikeusministeriölle hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi Oikeushallinnon erityisviranomaisista ja siihen liittyviksi laeiksi

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta (Tane) kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä Oikeushallinnon erityisviranomaisista ja siihen liittyviksi laeiksi. Tane edistää sukupuolten tasa-arvoa yhteiskunnassa, joten lausunto keskittyy sukupuolten tasa-arvoon liittyviin näkökulmiin.

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta **kannattaa esitystä siitä, että määrärahat ja tulosohjaus säilyvät viranomaiskohtaisina eikä uudistuksella puututa viranomaisen ydintehtäväkenttään eikä sen järjestämiseen.** Erityisviranomaisten on tärkeää voida jatkossakin esimerkiksi käydä omat tulosneuvottelunsa, rekrytoida oma henkilöstönsä sekä vastata omasta viestinnästään.

Esityksessä todetaan, että perustettavan uuden viraston hallintopalveluyksikön pysyvät kokonaismenot olisivat noin 1,1 miljoonaa euroa. Tästä voitaisiin oikeusministeriön hallinnonalan kehysten puitteissa sisäisillä uudelleen kohdennuksilla kattaa noin 0,6 miljoonaa euroa. Esityksestä aiheutuva pysyvä lisämäärärahan tarve on siten noin 0,5 miljoonaa euroa.

Tämän 1,1 miljoonan euron lisäksi esityksessä arvioidaan uudistuksella olevan vuonna 2022 kertaluontoisia muutosvaikutuksia mm. tietojärjestelmiin, jotka valtion sisäisessä palvelulaskutuksessa kohdentuvat oikeusministeriön hallinnonalalle.

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta huomauttaa, että esityksessä ei oteta kantaa siihen, onko uudistuksella taloudellisia vaikutuksia niihin erityisviranomaisiin, jotka ollaan siirtämässä

osaksi esitettyä Oikeushallinnon erityisviranomaiset -virastoa. **Tane kuitenkin korostaa, että arvioitujen sekä pysyvien että kertaluonteisten menojen ei tule vaikuttaa erityisviranomaisten käytössä oleviin määrärahoihin.** Tane on toistuvasti huomauttanut, etteivät esimerkiksi tasa-arvovaltuutetun toimiston resurssit ole kasvaneet suhteessa tehtäväkentän laajenemiseen. Huolen tasa-arvovaltuutetun resurssien riittämättömyydestä on esittänyt myös muun muassa naisten syrjinnän poistamista koskevaa YK:n CEDAW-sopimusta valvova komitea Suomea koskevissa loppupäätelmissään (CEDAW/C/FIN/CO/7).

Esitetyllä uudistuksella on tavoitteena parantaa sekä tasa-arvo- että yhdenvertaisuusvaltuutettujen resursseja kokoamalla ja vahvistamalla hallinnollista tukea uuden viraston hallintopalveluyksikköön. Tämä on kannatettava tavoite. Sen onnistuminen edellyttää kuitenkin, etteivät uuden viraston tulevat hallinnolliset kulut johda erityisviranomaisten ydintoimintaan käytettävien toimintamäärärahojen pienenemiseen hallintokulujen kattamiseksi. **On myös erittäin tärkeää, etteivät uuden viraston mahdollisesti tulevaisuudessa kasvavat hallinnolliset kokonaiskustannukset johda erityisviranomaisten määrärahojen pienenemiseen, sillä tämä olisi ristiriidassa uudistuksen päämäärän kanssa.**

Muita huomioita

Esityksessä todetaan, että hallintopalveluyksikön virkamiehen esiteltäväksi voisi tulla tiettyjä, erityisesti virkamisoikeudellista asiantuntemusta edellyttäviä asioita (mm. kirjalliset varoitukset, lomautukset, irtisanomiset). Esityksessä korostetaan, että päätösvalta näissä asioissa säilyisi viranomaisen päälliköllä, mutta esittelyllä turvattaisiin erityisosaaminen asioiden valmistelussa. Asiat voisi kuitenkin esitellä edelleen myös viranomaisen palveluksessa oleva virkamies. Tane kysyy, miten tai kuka tällaisissa tilanteissa päättäisi siitä, toimiiko esittelijänä hallintopalveluyksikön vai viranomaisen viranhaltija? Vaikka tietyissä tilanteissa voi olla hyvä mahdollistaa hallintopalveluyksiköiden viranhaltijoiden esittelyjen hyödyntäminen, on kuitenkin samanaikaisesti tärkeää, että päätösvalta esittelystä ja valmistelusta säilytetään erityisviranomaisen omassa harkinnassa. Tämä olisi syytä kirjata selkeästi esitykseen.

Tane on lausunut aiemmin oikeusministeriön lausuntopyyntöön koskien oikeushallintoviraston selvitystä vuonna 2019. Tuolloin neuvottelukunta korosti, että etenkin valvontaviranomaisten itsenäisyys ja riippumattomuus ovat oikeudellisesti keskeistä varmistaa. Suomen lainsäädäntö ja Suomea sitovat kansainväliset velvoitteet edellyttävät valtuutettujen itsenäisyyttä ja riippumattomuutta.

Tane kiittää valmistelijoita siitä, että riippumattomuuden ja itsenäisyyden keskeisyys on huomioitu hallituksen esityksessä. On erittäin tärkeää, että erillisviranomaiset pysyvät

itsenäisinä sekä suhteessa toisiinsa että perustettavan viraston hallintopalveluyksikköön. Viranomaisten riippumatonta suhdetta ja etäisyyden tarvetta oikeusministeriöön perustellaan esityksessä, mutta vastaavanlainen **arviointi perustettavaksi esitettävän viraston mahdollisista haasteista suhteessa erityisviranomaisten itsenäisyyteen ja riippumattomuuteen jää esityksessä vähäiseksi** (esimerkiksi esitetyn ohjausryhmän osalta). Tältä osin esitystä on syytä tarkentaa ja viranomaisten itsenäisyyden varmistamista parantaa. Itsenäisyys ja riippumattomuus ovat tärkeä pitää keskeisinä näkökulmina uuden viraston kaikessa toiminnassa, mikäli hallituksen esitys hyväksytään. Tämä koskee myös sitä, miten virastosta ja sen yhteydessä toimivista viranomaisista viestitään suurelle yleisölle jatkossa.

Jirka Hakala
puheenjohtaja
Tasa-arvoasiain neuvottelukunta

Nina Järviö
asiantuntija
Tasa-arvoasiain neuvottelukunta